

You are accessing the Digital Archive of the Catalan Review Journal.

By accessing and/or using this Digital Archive, you accept and agree to abide by the Terms and Conditions of Use available at http://www.nacs-catalanstudies.org/catalan_review.html

Catalan Review is the premier international scholarly journal devoted to all aspects of Catalan culture. By Catalan culture is understood all manifestations of intellectual and artistic life produced in the Catalan language or in the geographical areas where Catalan is spoken. Catalan Review has been in publication since 1986.

Esteu accedint a l'Arxiu Digital del Catalan Review

A l' accedir i / o utilitzar aquest Arxiu Digital, vostè accepta i es compromet a complir els termes i condicions d'ús disponibles a http://www.nacs-catalanstudies.org/catalan_review.html

Catalan Review és la primera revista internacional dedicada a tots els aspectes de la cultura catalana. Per la cultura catalana s'entén totes les manifestacions de la vida intel·lectual i artística produïda en llengua catalana o en les zones geogràfiques on es parla català. Catalan Review es publica des de 1986.

Una apologia iHustrada de la llengua catalana: la gramàtica de Ballot

Antoni Arnal i Bella

Catalan Review, Vol. III, number 1 (1989), p. 9-20

UNA APOLOGIA IL·LUSTRADA DE LA LLENGUA CATALANA: LA GRAMÀTICA DE BALLOT

ANTONI ARNAL I BELLA

Després de la Guerra de Successió, amb la promulgació del decret de Nova Planta, el gener de l'any 1716, s'iniciava la persecució legal de la llengua catalana.¹ Això afavorí el procés d'arraconament del català com a llengua de cultura present ja en el segle XVII.²

Després del 1716, durant el transcurs de cent anys, els escriptors catalans van anar passant d'una indiferència envers el català, a una actitud clarament propagandística en favor del castellà. L'any 1792 quan es fundà el «Diario de Barcelona» sortí ja redactat íntegrament en castellà. En aquest sentit, és força reveladora la valoració que Antoni de Capmany feia, a finals del segle XVIII, de les possibilitats del català com a llengua de cultura, en un dels apèndixs de les seves *Memorias históricas sobre la marina, comercio y artes de la antigua ciudad de Barcelona*, quan desistí de transcriure el discurs del rei Martí a les Corts de Perpinyà de l'any 1406, i en canvi, el traduí al castellà, ja que creia que

como la lengua en que está extendido el original es ya anticuada en el mayor número de los vocablos, y por otra parte sería inútil copiarlo en

¹ Vegeu Francesc Ferrer i Gironès, *La persecució política de la llengua catalana. Història de les mesures preses contra el seu ús des de la Nova Planta fins avui*, Barcelona, Edicions 62, 1985, sobretot els capítols I. *Inicis de la persecució legal (1659-1760)*, 9-32, i II. *L'Estat il·lustrat (1760-1808)*, 34-60.

² La diglòssia a Catalunya, en relació al castellà, té els seus orígens molt abans del decret de Nova Planta. En el segle XVII ja no existia una producció culta en llengua catalana. Cisteller havia publicat en castellà, l'any 1636, el seu *Memorial en defensa de la lengua catalana*. Així, les obres considerades importants com el *Fénix de Cataluña*, *compendio de sus antiguas grandezas*, de l'any 1683, i els *Anales de Cataluña*, del 1709, de Narcís Feliu de la Penya foren publicades en castellà.

un idioma antiguo provincial, muerto hoy para la república de las letras y desconocido del resto de Europa...³

De fet, l'únic propòsit dels diccionaris i de les gramàtiques catalanes, editats en aquest període, era de facilitar el coneixement del castellà, la llengua que es considerava útil. Es tractava d'obres en català orientades, únicament, a l'ensenyament del castellà, com el cas del *Diccionario catalan-castellano-latino* (1803-1805) de Bellvitges, Esteve i Juglà, en el pròleg del qual els editors justifiquen la publicació d'aquesta obra, la pretensió de la qual no era res més que ensenyar de la millor manera el castellà, pel fet que

Por ser el idioma Castellano el de la Corte de España y de casi todo el reyno; y por ser en Cataluña mismo indispensable en los tribunales, en las aulas y academias, y comun en los pulpitos, y en los asuntos de comercio, de literatura, y en casi todos los de alguna gravedad.⁴

Quan l'any 1813, un cop acabada la Guerra del Francès, aparegué la *Gramatica y apologia de la llengua cathalana* de Josep Pau Ballot,⁵ el prestigi del català com a llengua de cultura es trobava en un dels moments més baixos de la seva història, amb una clara acceptació de la seva subordinació al castellà. El mateix Ballot se'n feia ressò quan escrivia com a colofó de la seva gramàtica, que encara que

³ Antoni Comas, *Les excel·lències de la llengua catalana*, Barcelona, Dalmau, 1967, 11-12.

⁴ *Ibid.*, 41-42.

⁵ *GRAMÁTICA Y APOLOGÍA DE LA LENGUA CATHALANA PER LO D. JOSEPH PAU BALLOT Y TORRES, prebere, catedrático de retórica y poesía del collegi de St. Jaume y N. Senyora de Cordéllas, y despres del episcopal de la ciutat de Barcelona*, &c. Edició a cura de Mila Segarra, Barcelona, Alta Fulla, 1987, facsímil de la segona edició. Segons Joan Solà, la gramàtica s'imprimí per primer cop l'any 1813, encara que no es va vendre fins al 1815, sense data, i canviant-hi el nom de l'impressor. La segona edició podria ser de l'any 1819, però aquesta data també ofereix alguns foscors. Joan Solà, «Els Ballots de Ballot», *A l'entorn de la llengua*, Barcelona, Laia, 1977, 254-263.

Gran estimació mereix la llengua catalana; mes, perçó no devem los catalans olvidar la castellana; no sols perque es tan agraciada y tan magestuosa, que no té igual en les demás llenguas; sino perque es la llengua universal del regne, y se exten á totas las parts del mon ahont lo sol illumina.⁶

En aquest context clarament desfavorable a l'ús públic del català i de consolidació del castellà com a llengua de cultura, l'aparició de la gramàtica de Ballot, redactada íntegrament en català i amb la intenció d'assegurar-ne l'existència, es pot interpretar com a conseqüència de l'intent del mariscal de Napoleó, Augerau, de donar caràcter oficial al català, en què, l'any 1810, durant cinc mesos, el «Diario de Barcelona» es va publicar en català i francès. Hom creu que aquest fet induí Ballot a escriure la seva *Gramàtica y apología* amb la intenció de donar al català un model gramatical fiable. Probablement, Ballot començà a redactar la seva gramàtica tres o quatre anys abans de la seva publicació, o sigui el 1810.⁷

Hi ha en aquesta obra, una defensa i alabança del català que contradiu l'ambient propagandístic en favor del castellà dels seus contemporanis. Per a aquesta apologia, Ballot recull tota la sèrie de temes presents en les defenses del català que es troben en els escriptors del segle XVIII. Cal tenir en compte que Ballot era un escriptor format en una altra època, va néixer el 1747. Quan redactà la gramàtica, tenia, doncs, seixanta-tres anys. Per tant, la seva formació correspon a la segona meitat del segle XVIII.

En la seva apologia, Ballot no solament cita fragments de l'*Apologia de l'idioma català vindicant-lo de les impostures d'alguns estrangers que lo acusen d'aspre, incult i escàs* d'Ignasi Ferreres, obra de la segona meitat del segle XVIII sinó que se n'apropia.⁸ Es tracta

⁶ Ballot, *Gramatica y apología...*, 267-268. Ballot també és autor de gramàtiques per a l'ensenyament del castellà, com la *Gramática de la lengua castellna dirigida a las escuelas* (1796), de la qual es feren diverses edicions durant el segle XIX.

⁷ Vegeu Mila Segarra, *Introducció a Ballot, Gramartica y apología, op. cit.* 16-17.

⁸ Antoni Comas, *Història de la literatura catalana* IV, Barcelona, Ariel, 1981, 184-185.

d'unes argumentacions sobre la vàlua del català, corrents en molts autors del XVIII a més de Ferreres, que mostren una actitud idealitzadora envers la pròpia llengua que compensaria l'acceptació, per part dels escriptors catalans, de la supremacia del castellà com a llengua de cultura. Aquestes apologies set-centistes, que volien compensar la situació d'inferioritat real del català, es basaven, principalment, en la reivindicació del seu passat com a llengua de cultura, en les seves qualitats internes, sobretot la seva brevetat i en la riquesa del seu vocabulari. Amb això, intentaven fer veure que encara que el català ja no comptés com a llengua de cultura, no era, però, una llengua inferior a les altres. Per tant, l'oblit en què havia caigut no es devia a cap imperfecció o limitació de la llengua, sinó a causes alienes a ella.

El passat il·lustre del català el destaca Antoni de Capmany, que considerava que el català era ja, a finals del segle XVIII, un idioma «provincial... muerto y desconocido». En canvi, no s'està de lloar-ne l'antiga grandesa, quan explica que «El idioma catalán era en el siglo XIII la lengua de las cortes de Aragón, Mallorca, Sicilia y Provenza». Així doncs, com escriu en la introducció al «Vocabulario de las palabras catalanas más difíciles del Libro del Consulado», el català «No se debe, pues, considerar como una habla o jerga plebeya, usada para el trato familiar del rústico pueblo como podrían creer los que la despreciaren».⁹

Ballot recull aquestes reivindicacions de l'antic prestigi de la llengua catalana, basades en la seva esplendor medieval, quan escriu que

Alguns han pretés desacreditarla, dient: que no es llengua, sino un modo particular de hablar inculto y bárbaro, sens gramática é incapas de tenerla; y aço, per la poca intelligencia que tenen de las veus cathalanas, y porque no saben que consta de todas las parts que déu constar una llengua.¹⁰

⁹ Comas, *Les excel·lències...*, 17.

¹⁰ Ballot, *Gramática y apología...*, XV. Per demostrar que el català està subjecte a les més altes regles de l'art gramatical, i no és un dialecte «obscur». Ballot fa precedir la seva gramàtica d'un capítol titulat «Origen de la Lengua Cathalana», on

El català és, com escriu més endavant:

una llengua digna de emplearse en tots los assumptos que fan honor á las letras.¹¹

I no pas

una gerga ó un dialécto obscur, voluntari y difícil de entendre, com falsament pensan alguns, sino propia y verdadera llengua (...)

Ha estat dita llengua per molts anys llengua de corts, la ques parlaba en lo palaci, y molt apreciada del senyor rey don Jaume y demés reys de Aragó.¹²

On Ballot segueix més de prop els tòpics lingüístics sobre el català, corrents entre els autors del segle precedent, és en l'atribució al català d'una excellencia interna que li vindria, precisament, de la brevetat de les seves paraules, sobretot del fet de tenir moltes paraules monosil·làbiques; aquesta brevetat convertiria el català en una llengua superior a qualsevol altra.

Les obres apologètiques del segle XVIII es basaven, sovint, en una sèrie de qualificatius, aplicats a la llengua que hom tracta d'exalçar, relatiu als seus valor ètics o estètics. Exemples d'això són l'ús d'adjectius com «dolça», «suau», «clara», «senzilla», «enèrgica» i «natural» quan hom parla de la pròpia llengua. Parlant del català, escriu Ballot «que nos preciam de ella per sa suavitat, dulçura, agudesas, gracia...»¹³ Epítets inservibles com a qualitats d'una llengua, ja que els adjectius han de derivar de característiques observades en les llengües, però no de judicis de valor com són aquests casos.¹⁴ Entre tots els adjectius aplicats al català, el

n'assenyala les seves qualitats i n'explica l'origen i evolució. Tot, com assenyala Mila Segarra *op. cit.*, 56, dintre de la més pura tradició set-centista.

¹¹ Ballot, *Gramatica y apología...*, XIX.

¹² *Ibid.*, XXIX.

¹³ *Ibid.*, 264.

¹⁴ Jesús Tuson, «L'irracionalisme lingüístic de la raó il·lustrada», *Límits*, 2 (1987), 27.

més corrent, i el que potser correspon a una característica observable, és el de «llengua breu».

La brevetat d'una llengua, més exactament, l'abundor de paraules monosil·làbiques, era considerada per molts autors del segle XVIII, com una qualitat estimable de les llengües. Cal tenir en compte que durant els segles XVII i XVIII, les recerques purament especulatives de la llengua primitiva de la humanitat, és a dir la més autèntica, la que era més propera a l'essència de les coses, per tant, la més perfecta, partien sempre del postulat que aquesta llengua que expressava naturalment la realitat, era formada d'unes arrels monosil·làbiques. En tot el segle XVIII hi ha nombrosos exemples d'aquesta teoria monosil·làbica, en autors com Vico, Rowland Jones o Court de Gébelin.¹⁵ A més, fins ben entrat el segle XVIII, estava molt estesa la creença que la primera llengua de la humanitat, donada per Déu als homes, era l'hebreu,¹⁶ típic model de llengua simple basada en breus radicals triliterals.

¹⁵ En la reconstrucció que fa Vico, en el llibre segon dels *Principi di una Scienza Nuova*, Nàpols, 1725, de la llengua primera de la humanitat, parteix d'unes primitives interjeccions «ch'in tutte le ligne sono monosillabe». Rowland Jones, en la seva obra *Hyeroglyphic: Or, A Grammatical Introduction to an Universal Language Consisting of English Signs*, Londres, 1768, dóna un exemple de la reconstrucció de la primera llengua. Els seus elements serien unes arrels monosil·làbiques, còpia exacta de la realitat, que funcionarien combinant-se, de manera que cada mot indicaria per ell mateix, de manera natural, les propietats de què es compona l'objecte designat. També Court de Gébelin en el *Plan gérenal et raisonné des divers objets des découvertes qui composent le monde primitif*, París, 1772, dóna una explicació detallada del significat primigeni dels sons, segons la qual, la primera llengua estaria «Composé des monosyllabes pris dans la nature, peignant des objets physiques source de tous les mots».

¹⁶ Segons Dant, *De vulgari eloquentia*, 1304, (I, vi, 7), Adam comença a donar nom a les coses en hebreu: «Fuit ergo hebraicum ydioma illud quod primiloquentis labia fabricarunt». Aquesta creença que l'hebreu havia estat la primera llengua de la humanitat encara era corrent en els segles XVII i XVIII. Els lingüistes tenien en l'obra d'Etienne Guichard, *Harmonie étymologique des langues... en laquelle par plusieurs antiquités et etymologies de toute sorte, se démontre évidemment que toutes les langues sont descendues de l'hebraïque* (1606), el model de les recerques etimològiques de la primera llengua. Athanasius Kircher explica en la obra, *Turris Babel* (1679), com l'hebreu, que era la llengua parlada al Paradís, es va salvar del

A començaments del segle XVIII, l'autor de la *Controvèrsia sobre la perfecció de l'Idioma Català*, tractava de mostrar la perfecció i bondat de la llengua catalana, basant-se en una pretesa abundor de termes monosíl·labs, que la faria semblant a l'hebreu. Així escrivia, en el capítol tercer que du per títol *De l'extensió dels vocables de l'Idioma Català en síl·labes*, que

En ordre a la quantitat o extensió dels vocables en síl·labes i lletres, és cert que l' Idioma Català usa vocables breus, curts i compendiosos, puig és dels qui usen més termes monosíl·labos.

I esta és una de les majors perfeccions de l'idioma: primerament, perquè en la celebrada llengua hebrea s'admira i aplaudeix que ab son terme anyadint una sola o poques lletres s'expressen a un temps varies coses. Segonament, perquè és evident que los idiomes i vocables són instituits per a explicar o quasi parir lo concepte; luego l'idioma que pareix o explica lo concepte ab menos veus o síl·labes, és més perfet, (...) I generalment, parlant, tots los intelligents procuren fer breu lo signe o expressió de les coses. I quant més alta és la intelligència, usa de signes més breus...¹⁷

El tema del monosíl·labisme és constant, en totes les apologies del català, durant el segle XVIII, sobretot entre els escriptors valencians.¹⁸ Així, Carles Ros, en el seu *Epítome del origen y grandezas del*

Diluvi. A començaments del segle XVIII, fra Agustí Eura, en la *Controvèrsia sobre la perfecció de l'idioma català*, cita aquesta obra de Kircher quan parla dels orígens de la llengua catalana.

¹⁷ Text reproduït per Josep Maria de Casacuberta amb l'ortografia normalitzada, «Documents per a la història externa de la Llengua Catalana en l'època de la decadència i. La «Controvèrsia sobre la perfecció de l'idioma Català» d'Antoni de Bastero», *Revista de Catalunya*, 3 (1925), 478.

¹⁸ A València, ja en el segle XVI, Martí de Vicianà escrivia en el seu opuscle *Alabanzas de las lenguas hebrea, griega, latina, castellana y valenciana*, que «La lengua valenciana grandemente conviene, por ser ella breve y compendiosa, de tal manera, que hora por hora u hoja por hoja de escritura, dará más sentencia y bien cortada y ganará el cuarto de las palabras o escritas con la lengua castellana». També en el segle XVII, Llorenç Matheu, en el *Tractatus de Regimine Regni Valentiae*, Lió, 1677, deia elogiant al valencià: «Brevis, nam inter coeteras huius saeculi brevitates, summam obti-

idioma valenciano (1734), fa una alabança del laconisme quan escriu que «La calidad sola de breve es, en un idioma, tan apreciable que no puede ser mayor». El mateix Ros torna a insistir en aquesta qüestió en el seu tractat *Cualidades y blasones de la lengua valenciana* (1752), on diu que

Es en un idioma la cualidad de breve de las principales que al artífice ayudan para el laconismo, y si cuanto más sucintamente se habla es tanto más comprensible lo que se quiere expresar.¹⁹

També Marc Antoni d'Orellana, cap a finals del XVIII, en el primer volum de *Valencia antigua y moderna*, segueix aquests mateixos supòsits, quan escriu que

Entre tan bellas especialidades como acompaña nuestro idioma(...)es la circunstancia de su mucha concisión, siendo dechado del más fino laconismo por su mucha copia de voces monosílabas.²⁰

Tots aquets tòpics lingüístics del segle XVIII els torna a repetir Ballot, en el «Prefaci» de la seva gramàtica, quan escriu, referint-se al català, que

no hi ha llengua que ab mes breus paraulas diga mes alts y millors conceptes...²¹

He ja dit també que ab dificultat se podrá trobar altra llengua, que sia mes breu y concisa que la nostra; y axó es per la abundancia que tè de monossílabos...²²

Es incalculable la abundancia de monossílabos de la llengua cathalana;

net». Francisco Almela, «El Monosilabismo valenciano», *Revista valenciana de filología*, I (1951), 105-106.

¹⁹ Almela, *op. cit.*, 107.

²⁰ *Ibid.*

²¹ Ballot, *Gramatica y apología...*, XVI.

²² *Ibid.*, XIX.

y esta es una de las preciositats que la fan mes recomendable; puix no hi ha llengua que ab tanta brevedat diga mes, ni explique mes concisament las ideas.²³

Ara, allí on Ballot se'ns apareix com un apologista il·lustrat és en atribuir al vocabulari del català una pretesa abundor de termes científics, artístics o tècnics, que reflectirien els progressos intel·lectuals i científics d'una nació industriosa con la Catalunya de començaments del segle XIX.

Un dels aspectes més importants de las teories il·lustrades sobre el llenguatge, sobretot en la segona meitat del segle XVIII, és la vinculació directa del progrés dels pobles amb el de les seves llengües. D'aquesta manera, l'estudi del vocabulari de les diferents llengües mostraria el perfeccionament de les societats.

Encara que tots els homes parlin, semblava clar, per a la lingüística del segle XVIII, que no totes les llengües tenien el mateix estatut, ni podien abastar la mateixa perfecció. Per a l'antropologia il·lustrada, la història és acumulativa i evolucionista; això es reflectiria en la llengua, en el sentit que l'acumulació de saber d'un poble, en el marc del progrés científic, tindria com a conseqüència un augment del vocabulari. Així, els pobles civilitzats tindrien més mots en el seu vocabulari que els salvatges, perquè tindrien més necessitats. Com escriu Condillac en la *Grammaire*: «les hommes, en acquérant des connoissances, ont besoin d'une langue plus étendue». Segons això, segueix dient Condillac, hi haurà doncs, unes llengües més perfectes que d'altres, de manera que

²³ *Ibid.*, XXIII. Més endavant, Ballot relaciona aquesta concisió del català amb la perfecció que la brevetat atorga a l'hebreu. Així, en una nota a peu de pàgina (p. 262), torna a insistir en el fet que el català «per la abundancia de monosilobos, que conté, es una de les mes perfectas; puix es molt breu en explicar los conceptes, y esta es la major perfecció de una llengua. *Frustra fiunt per plura, quae per pauciora fieri possunt*. Una de las particularitats, que fan mes recomendable la llengua hebrea es la brevetat. ¿perque, donchs esta mateixa circumstancia no ha de fer recomendable á la llengua cathalana?».

vous pouvez juger quelles langues sont plus parfaites, et quelles langues les sont moins (...) Les sauvages ont peu de besoins (...) ils ont peu d'idées (...) donc leurs langues ne sont pas propres à rendre les connoissances que nous avons (...) parce qu'elles manquent d'expressions pour rendre le plus grand nombre de nos idées.²⁴

Aquesta idea que l'estudi del vocabulari de les llengües pot ser el mitjà d'estudi dels progressos de la humanitat, es troba en moltes obres lingüístiques de la segona meitat del segle XVIII.

Es pot considerar l'article *Étymologie*, degut a Anne-Robert-Jacques Turgot, aparegut l'any 1756, sense signar, en el volum VI de l'*Encyclopédie*, l'inici d'aquest nou estudi filosòfic de la història de les llengües. Aquest article s'inscriu en el moviment que, en el segle XVIII, en adonar-se que les llengües canviaven, tractava de descobrir alguna relació entre el progrés de la societat i el desenvolupament de les llengües. Escriu Turgot que

Dans les progrès généraux de l'esprit humain, toutes les nations partent du même point, marchent au même but, suivent à peu près la même route, mais d'un pas très inégal... les langues dans tous les temps sont à peu près la mesure des idées actuelles du peuple qui les parle; & sans entrer dans un grand détail, il est aisé de sentir qu'on n'invente des noms qu'à mesure qu'on a des idées à exprimer.²⁵

La identificació de l'amplitud del vocabulari d'una llengua amb els progressos intel·lectuals dels seus parlants es troba també en l'article *Encyclopédie*, on Diderot fa del vocabulari de la llengua el mirall de la història del progrés d'un poble, de manera que

la langue d'un peuple donne son vocabulaire & le vocabulaire est une table assez fidèle de toutes les connoissances de ce peuple: sur la seule

²⁴ Etienne Bonnot de Condillac, *Cours d'étude pour l'instruction du prince de Parme*. II. Grammaire, 1re. partie 1775.

²⁵ Article «*Étymologie*, *Encyclopédie, ou dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers*, VI, París, 1756.

comparaison du vocabulaire d'une nation en différents temps, on se formerait une idée de ses progrès.²⁶

El progrés de la llengua es troba, doncs, estretament lligat al progrés de les idees, no tant des del punt de vista de llur aprofundiment, com del punt de vista de les conquestes progressives que les llums de la raó permeten a l'esperit humà. Com més avança una nació en tots els camps, més la seva llengua s'enriqueix.

Cap a finals de segle, Antoni de Capmany recollia aquestes idees típiques de la Il·lustració, en els seus *Discursos analíticos sobre la formacion, y perfeccion de las lenguas, y sobre la castellana en particular*, destacant el progrés que el castellà havia fet gràcies a l'estudi de les ciències, abans desconegudes:

Este [segle] es de la razon, en el qual brillan las ciencias exactas; reyna la Filosofia; se restablecen los derechos respectivos á la humanidad, hasta aquí poco atendida; se descubre la naturaleza; se anatomiza el hombre; se busca la verdad, y se conoce la libertad de decirla. Es cierto que las lenguas se amodelan con las costumbres... ¡Quan grosero era nuestro idioma, quando lo era la Nacion!²⁷

El perfeccionament d'una llengua reflectit en el seu vocabulari queda, doncs, estretament lligat a les conquestes progressives de la raó en els avenços científics i tècnics. Beauzée escriu amb entusiasme, en l'article *Langue*:

Nos progrès prodigieux dans les sciences de raisonnements, Calcul, Géometrie, Méchanique, Astronomie, Métaphysique, Physique expérimentale, Histoire naturelle, &c. ont mis dans nos idiomes modernes une richesse d'expressions, dont les anciens idiomes ne pouvaient pas même avoir l'ombre. Ajoutez-y nos termes de Verrerie, de Vénèrie, de Marine, de Commerce, de guerre, de modes, de religion, &c. & voilà un

²⁶ Denis Diderot, article *Encyclopédie à l'Encyclopédie, ou dictionnaire...* V, 537.

²⁷ Juan Sempere y Guarinos, *Ensayo de una biblioteca española de los mejores escritores del reinado de Carlos III*, Madrid, 1785. Edició facsímil, Madrid, Gredos, 1969, 143.

source prodigieuse de différences entre les *langues* modernes & les anciennes.²⁸

Ballot, al final de la seva gramàtica, reprèn totes aquestes consideracions típiques de les idees lingüístiques de la Il·lustració. La seva defensa i apologia del català sembla inspirada en Diderot o Beauzée, quan escriu que el català

En la filosofía, en la medicina, en la jurisprudencia, en la theología, no li falta abundancia, gravedad y facundia para explicarse ab destresa y facilidad. ¿Que ciencias, que arts hi ha en la sociedad, que la lengua cathalana no tenga paraulas proprias para expressar las máquinas, los instrumentos, las maniobras, los artefactos? La agricultura, la arquitectura, la náutica, la mecánica, los nous descubrimientos, ja físichs, ja intelectuales, tenen sos signes technichs, ó paraulas proprias en cathalà para expressar las suas operaciones. En fi pot explicar nostra llengua ab paraulas tot lo que lo enteniment pot concebir. Quant mes industriosa es una nació, mes rica en paraulas y expressions.²⁹

Malgrat la influència que la gramàtica de Ballot tingué en el segle XIX,³⁰ més que com un precedent de la Renaixença, caldria veure-la com una continuació de les defenses del català dels escriptors del segle XVIII. Encara que, per la seva data, la *Gramatica y apología de la llengua cathalana* pertany al segle XIX, l'esperit que anima aquesta apologia del català es troba lluny del romanticisme nostàlgic dels primers moments de la Renaixença.

ANTONI ARNAL I BELLA

UNIVERSITAT DE BARCELONA. DIVISIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA

²⁸ B.E.R.M. (Beauzée), article *Langue*, *Encyclopédie, ou dictionnaire...*, IX, 1765, 259.

²⁹ Ballot, *Gramatica y apología...*, 264-265.

³⁰ Sobre la influència de Ballot durant el segle XIX, vegeu Mila Segarra, *op. cit.*,